

Plattdüütsch / Friisk

# Pilz-Kieken in de Dreisdörper Forst

Kulturringsangebot: Ünnerwegens mit Heinke un ehr Mann Bernd Hannig

**DRELSDÖRP** „Jem möten sik tosamen doon in de Autos – dor is nich soveel Parkplatz. Denn geiht dat vun hier bummelig twee Kilometers in Richtung Norstedt un dor, wo de Tempobegrenzung ophöht, bögen wi rechter Hand af in de Dreisdörper Forst.“ Heinke Hannig un ehr Mann Bernd hebbt allns in Griff – se op Plattdüütsch un Hochdüütsch, he blots op Hochdüütsch.



Is disse Pilz nu giftig oder kann man de eten? OLDSSEN

Mit de Pilz is dat so'n Saak. Is dat überhaupt en Plant? Chlorophyll un Photosynthese kennt de jedenfalls nich. För de Gesundheit vun de Wald sind Pilze op jeden Fall ganz wichtig. Se laten dode Planten un dode Holt utanner bröseln. Vele Pilze kamen blots vör in Levensgemeinschaften mit bestimmte Bööm. So kieken de övten Pilzsammlers nich blots na ünner, sondern ok na baven, wenn se Pilze sammeln un bestimmen wüllt. Man, nu giff dat dor Pilze, de man eten kann. Un dat giff annern, de

sind giftig. Avers de sehen meist jüso ut as de, de man eten kann. Tosamen warrn denn Pilze sammelt un denn fein utlegt op en Bettlaken mitten in de Wald.

Bi dat Bestimmen sind Farv, Form un Grötte vun Bedüden. Is de Pilz glippschig, stüfft de al? Is de Pilz sülmis schimmelig? Wodennig is de Steel? Län-

ge, Brede, Röhr? Hett de Pilz-Hoot Lamellen oder is de as en Schwamm? Worna rüükt de? In Twievel gelt, wenn een nich seker is, weg dormit!

„Grünblättriger Schwefelkopf un en Goldröhrling, Halimasch mit violette Lacktrichterling, spitzbucklige Raukopf un en Samtfußkremping, Marone, Täubling, Milchling, Kartoffelbovist, wenn dat mol keen bunte Pilzsammlung is.“ Luut leest hört sik dat an, as wenn Asterix sien Druide Kraam sammelt för sik un sien „Zaubertrank“. Bernd un Heinke sind in jerre Element. Dor giff dat wull keen Fraag, dor ohn Antwort blifft.

Tein Lüüd hebbt sik vun dat Dreisdörper Kulturringsangebot anspreken laten. De een weet noch gornix över Pilze, de annern hett al mol sammelt un weer sik nich seker. All stauen, woveel Pilze een nu mitmol in de Wald entdecken kann. Dor weer man sunst wull ohn Henkieken an vörbi lopen. Avers dat Highlight kümmt noch an't Enn. Op de Parkplatz giff dat denn Gingko-Tee. De schall beruhigen. Bernd hett intwischen all de Pilze in de Pann schmeten, de se vörher tosamen as ungiftig bestimmt hebbt. Würzt mit Zwiebeln, Solt un Gandermann-Blääd kriggt jede Deelnemer en poor frisch-braade Pilze op en Stück Brot.

„Worum dat so is? Dat weet ik egentlick ok nich“, meent Heinke, „avers an't Enn wüllt de Lüüd jümmers, dat wi ok sülmis noch wat vun de Pilzmahlzeit eten.“ Ingwer Oldsen



Dor is keen Pilz, över de Heinke Hannig nich ganz veel vertellen kann. OLDSSEN

## Frasche önj Usbekistan

**NORDFRASCHLÖNJ** Enken und Greta Johannsen snäake nuch oofing foon jare grut räis. Deerbai san Enke an hare mam Greta goorai lung unerwäis wään: bloots da biinge waage önj e harfst. Duch dat, wat's deer belaawed hääwe, klängt nuch älten eefter. „Dat wus as en paradüis“, säit Greta Johannsen ouer da töönunge önj Usbekistan ful ma bröke-de rouse an gräine buume.

Jü sat for e scheew, weer twasche latje schääle ma naase an tee maning kastene ful ma bile stönje. Mör as 1.400 bile heet Greta määged: önj e such, weer's grute riikede fash kuupe köön, aw e bazar, weer fläasch an gräinkräam önjbin wörd; an foon da moschee, weerfoon Samarkand as staatsjoon foon e sisenstroote bekänd as. Da moschee san üt liim baged an boowen aw glanere bröke-de älskräke fiir ouert lönj. Da san rucht smuk an hääwe da biinge wüste bili imponiird, duch dat tuhuupe-

laawen ma en usbekisch familie wus nuch bääder. Deer hääwe's jam büte da täis bjarseld an uner en gruten buum nächttert flüngen. Deerfoon kamt uk di schake ma da naase: önj Usbekistan wäkse riklik naase, wat huum san besäk häll

„Da töönunge önj Usbekistan – dät wus en paradüis.“

Greta Johannsen

önjbüt: mandle an wältnase. Huum as ääm iinjouer geestinge. Sü kaame mör an mör främde önjt lönj.

Usbekistan feranert ham an stalt ham aw da geestinge in. Da böre bage bäasedörmsche, deerma jam da främde as tuhüs fläile. Önj dat eerm Usbekistan schal huum for en nai hüschen, rucht giilj önj e hönj naame, weer da usbeke seelew goor ninte foon hüülje. Enken an Greta san deerhaane kjard,

ouerdät's deer waane hääwe, wat maheelpen wan, et lönj wirtschaftlik aw e biinje tu brängen, tum baispal ma heelp foon e tuurismus.

Duch as turiiste hääwe's jam eentlik ai fäild. An ja as kläär wörden, wat for en grut rul swätjwäader spalt. Deer, weer wääder as, deer graie boomul, meloone an gräinkräam. Owers weer dat wääder breecht, deer fant ai injnsen en eesel wat tu freesen. Deer as färken unti wüüstenai. Deeram san's ma eesel foon iin stäi tu jü näist täägen. „Wan'r wat gjars finen heet, hiirt ham dat sü önj, as wan'r aw chips kaud, sü dröög wus et“, ferteelt Greta. Önj e tid, weer Usbekistan tu e Sowjetunion hiird heet, as dat wääder feroosed wörden. Dät as uk di grün, weeram di Aralsiie määst ferswünen as. Nü koon huum ham bloots nuch önjt museum da fash-fabriike an da fasherbüütje önjkiike.

Enken an Greta san uk hu stüne mat taksi tu di ütülje kánt foon e Aral-siie kjard: ouers et wääder heet ham deerfoon hunert kilomeeter tubäägtäagen. Haanekjard san's aw en autoboon, duch da stroote san bili önjstöög. Huum kamt önj Usbekistan suner en allradwain ai wid. „Jarst heet Mama seet, dat e stroote eefter Doogebel slamer as“, läaket Enken, ouers önj ferlik tu da usbeekische stroote as dideere wäi dan ferlicht duch ai sü hiinj.

Karin Haug



Enken und Greta ma en koord foon Usbekistan. KARIN HAUG



Harvsttiet bi de Luchttoorn vun Westerhever. vb

## Ütjsteling am Christian Peter Hansen

C. P. Hansen wiar för Sal en böös wichigen maan, wat ei bluat föl skrewen man uk moolet hee

**SAL** At jeew miast niks, wat Christian Peter Hansen ei küd. De bekäänd saagensaamlers, skriiwer, archäoloog, historiker, kartograaf, moolet, kroonist, heimatforscher, organist, skuulmääster an skuul-reformer as en wooren schats för sin eilun Sal weesen. Sodening as at uk nian woner, dat a Söl'ring Foriining en ütjsteling mä di tiitel „Sylt im Sinn. Der Chronist C. P. Hansen“ tupsteld hee. Bit tu a 23. febrewore kön ham unnt „Sylter Heimatmuseum“ tu weden fu, hü ütj de jong gast, wat auer en breegen iarem nimer tu sia keer moost, een faan a wichtigst salringen wurden as.

Christian Peter Hansen, wat ütj Sal efter san aatj Jap P. Hansen „Kristjaan Japan“

neemd wurd, as 1803 uun Waasterlun bäären. Hi wiar faan 1829-60 skuulmääster an organist, faan 1835 uk küster uun Kairem ütj Sal. Man jüst so üüs san aatj Jap P. Hansen, wat mä sin komeedistak „Di Gidtsals of di Söl'ring Pid'ers-dei“ at ierst stak faan nuurd-fresk literatüür tu papir füng, hed uk C. P. muar üüs ian talent. Hi druch auer a miaten föl materiool am Nuurd-fresk-lun an fööraal am sin eilun tup. Een faan dön iersten, wat ham diartu reet, wiar Uwe Jens Lornsen. Hansen wurd do uk tu Lornsen san ierst biograaf.

Dön saamlingen faan C. P. Hansen spele uk daaling noch en grat rol för a salring kultüür. Ütj en dial faan sin materiool as tu'n bispal 1908 at Sylter Hei-



C. P. Hansen moolet faan Carl Ludwig Jessen (1882).

matmuseum ensteden. An det hüs, huar'r uun wenet, keent ham nüudais üüs „Museum Altfriesisches Haus“.

Üüs skuulmääster wiar hi en rochten reformer: hi hee a onerracht amsteld, stifet jil för en skuul-bibleeteek an hee a salring skuulmäästerferian grünjlaanjen.

An uk at salrang literatüür hee mä C. P. Hansen an san aatj ierst so rocht begand. Üüb sidj faan teksten för bleeden an tidjkräften hee'r uk 15 buken skrewen, wat'r dialwiis mä aanjmoolet biljen ütjstafiaret. Tu sin hoodwerken hiart at „Chronik der Friesischen Uthlande“ faan 1856. Man so üüs bi ale faan Hansen sin teksten

skal ham uk heer en betj üübpaase: hi skraft salew uun sin autobiografii, det'r en laben fantasii hed, wat ham uk sin ferteling am Pidder Lüng unmarkt.

Mä sin skraften an saamlingen wul Hansen at ual Sal för a kemen generatjuunen bewaare. Liktidjig surigt sin publikatjuunen oober uk diarför, det at eilun bekäänder wurd an muar baaselij auer tu Sal kaam. Hi skreew 1859 tun bispal at ierst „Handbuch für Badegäste und Reisende“. Det hi niks faan isolatsjuun hel, wiset uk san föörschlach faan 1850, en doom faan Sal auer efter a feesteege tu bagen, wat do jo 1927 do uk realisariert wurd an Sal noch „eebener“ maaget.

Det ütjsteling wiset fööraal tau sidjen faan C. P. Hansen: ham üüs moolet an ham üüs skuulmääster. So san för't ierst feer auer 30 originaal tiakninge faan ham tu sen, wat mä bihalep faan't Bundesministerium für Kultur und Medien apredet wurden san. Fööraal det, wat döndiar biljen wise, wal för at publikum faan interesse wees. Hansen moolet t. b. begebenhaiden, so üüs en skaps-ünlok för Raantem, wat'r för kemen generatjuunen dokumentiare wul. Wendy Vanselow



En tiakningen faan C. P. Hansen, wat uun a ütjsteling wiset wurt.

## Dat maakt dat Leven op Dörp lewenswert

**RANTRUM** „Fotografeern kann ik nich.“ „So'n Apparaat is doch veel to komplizeert – un dat mit mien dicke Fingers.“ Erst weern de Bedenken groot. Liekers sind en ganz Deels Lüüd bigahn un hebbt probeert. Söven Einwegkameras weern vergeven. Un denn worm Motive söcht.

„Wat maakt unse Dörp Rantrum ut? Wat is schön, un wat is nich so fein? Positive un negative Indrückte sind söcht.“ Dat weer en feine Idee ween vun de Jugendpleger Markus Martini. He harr dat Projekt maakt mit junge Lüüd. Un dorna weern de Olen an de Reeg.

Nu is dat Sünnavend, Klock Ölven in Rantrum. Dat Rode Krüüz un de Ortskulturring hebbt inlaadt to „Essen in Ge-

meinschaft“. Marlies Bruhn (DRK) un Kerstin Hansen-Ruppenthal (OKR) maken dat Begröten. Frische Supp un achteran Birnen in Deeg sind ansegg. Bummelig fofftig Lüüd sind al dor in't Fierwehruus. Hüüt sind se all en beten



Bi jede Löpel Frische Supp ward dat Leven op Dörp lewenswert. OLDSSEN

froher kamen, willn sik Ergebnisse vun de Fotoaktion ankieken un doröver schnacken.

An de Wand hangen ganz veel Billers vun't Dörp. Besonderheiten warrn fasthoken, avers ok Saken, an de man jeden Dag vörbi löppt, ohn veel to kieken. Fein plegte ole Hüser sind op de Billers to bewunnern, avers ok dat Niebuu-Gebiet un landschaftlich schmucke Ecken. Un denn kamen ok all de öffentlichen Gebäuden un Anlagen, de dat Leven op Dörp lewenswert maken: de Koopmann, de Footballplatz, dat Schwimmbad, de Event-Halle. Kloor, dat steiht för de Jungen an erste Steed. Bi't Schnacken warrd düütlich, wo stolt de Lüüd op jerre Dörp sind. „Dörch dat Niebuu-Gebiet giff dat hier ganz veel Kinner

un junge Familien.“ „Hier in't Dörp is soveel Programm – dat kannst Du gornich allns besöken.“ „Wi warrn immer grötter – ik gloov, Husum warrd bald Vörort vun Rantrum.“

Dat hüüt mehr un mehr vun dat ole Rantrum verloren geiht, warrd ganz dull beduurt. Ok is dor keen Verständnis för Lüüd in Hüser mit Rummelecken vör de Döör un um dat Huus herum. „Die Bundeswehr hat mich aus Braunschweig nach Rantrum verschleudert. Die Liebe hat mich hier festgehalten und jetzt will ich hier nie wieder weg!“ Dat wull he partout nich op Plattdüütsch seggen, avers Albrecht Bosse bewiest dormit, dat ok noch annern Saken dat Leven op Dörp lewenswert maken. Ingwer Oldsen